

Jak se vypořádat s černým pasažérem v obecním systému nakládání s komunálními odpady?

Přestože je složení komunálního a tzv. živnostenského odpadu velmi podobné, nakládání s každým z nich podléhá zcela odlišnému režimu. Zatímco za svoz komunálního odpadu je odpovědná obec, na jejímž území se odpad produkuje, zajištění svozu tzv. živnostenského odpadu je ponecháno podnikatelům.

Toto nelogické rozlišování často vede ke zneužívání systému shromáždění, sběru, přepravy, třídění, využívání a odstraňování komunálních odpadů (dále jen „obecní systém“) zavedeného obcí pro občany podnikateli. Občané tak fungování obecního systému hradí i za některé neukázněné podnikatele, kteří svůj odpad často odkládají do obecních nádob na tříděný odpad, ačkoliv tak činit nemohou. V praxi navíc chybí účinné kontrolní mechanismy, které by takovému zneužívání obecního systému zamezily.

Pojem živnostenského odpadu a komunálního odpadu a způsob nakládání s nimi

Pojem živnostenského odpadu není na rozdíl od odpadu komunálního legislativně upraven. Zákon č. 185/2001 Sb., o odpadech (dále jen „zákon o odpadech“), na místo pojmu živnostenský odpad používá termín „odpad podobný komunálnímu odpadu“, který

v ustanovení § 4 odst. 1 písm. c) definuje jako: „veškerý odpad vznikající na území obce při činnosti právnických osob nebo fyzických osob oprávněných k podnikání a který je uveden jako komunální odpad v Katalogu odpadů“. Jedná se ovšem pouze o odpady charakteru komunálního odpadu vznikající při nevýrobní činnosti právnických osob nebo podnikajících fyzických osob. O komunální odpad naopak jde, pokud vzniká na území obce při činnosti fyzických osob (tj. osob nepodnikajících).¹

Přestože se v případě živnostenského i komunálního odpadu jedná o odpad s obdobným a zaměnitelným obsahem (typicky papír, plasty, sklo, směsný odpad či zbytky jídel), nakládání s nimi má dle zákona o odpadech zcela odlišný režim. Občané, tj. nepodnikající fyzické osoby, jsou povinně zapojeni do obecního systému nakládání s komunálními odpady, kdy svoz a likvidaci odpadu zajišťuje obec. Právnické osoby a fyzické osoby oprávněné k podnikání mají možnost se do

obecního systému dobrovolně zapojit a zajistit svoz živnostenského odpadu na základě písemné smlouvy s příslušnou obcí. V praxi se tak ale téměř neděje.

Pokud se původci živnostenského odpadu neúčastní obecního systému, jsou dle zákona o odpadech povinni předat tento odpad jiné oprávněné osobě - typicky jednomu z mnoha poskytovatelů služeb odpadového hospodářství. Občané takovou možnost výběru nemají a musí se obecního systému účastnit povinně a hradit obci s tím spojený poplatek. Vzhledem k podobnosti obou druhů odpadu však pro takové rozlišení neexistuje legitimní důvod. Lze si klást jednoduchou otázku, proč má mít podnikatel na výběr, když občan takovou možnost nemá?

Problém černého pasažera

Toto iracionální rozlišování subjektů při předávání komunálního a živnostenského odpadu má i své negativní praktické dopady.

Někteří původci živnostenského odpadu totiž umísťují svůj odpad do nádob na tříděný odpad provozovaných v rámci obecního systému, čímž porušují zákon a obecní systém hrazený občany tak frekventovaně zneužívají. V praxi je pak velmi obtížné takové zneužití obecních systémů svozu komunálního odpadu prokázat a následně sankcionovat.

V rámci sledování zaplněnosti kontejnerů na tříděný odpad na území hlavního města Prahy bylo prokázáno nárazové zaplňování kontejnerů odpadem, který vykazuje znaky odpadu živnostenského (vysoká koncentrace jednodruhového zboží a zboží stejné značky). Navíc byly kontejnery nejčastěji zaplňovány během běžné pracovní doby, tj. časoch, kdy většina občanů pracuje.

Oddělený svoz živnostenského odpadu je rovněž spojen se zvýšenou dopravní a emisní zátěží, protože stejnou trasu často denně absolvuje i víc vozidel různých svozových firem, neboť každý původce živnostenského odpadu může využívat služby jiného poskytovatele služeb odpadového hospodářství. Pokud by byl do obecního systému zapojen i živnostenský odpad, mohlo by veškerý odpad v dané lokalitě svézt „jednou trasou“ jedno vozidlo.

Vzhledem k tomu, že se jen minimum živnostníků zapojuje od obecního systému, obce v současné době nemají možnost zajistit ekologické využití živnostenského odpadu (např. jeho energetické využití) jako v případě odpadu komunálního. Živnostenský odpad proto nejčastěji končí na skládkách, neboť se bohužel stále jedná o levnější způsob nakládání s odpadem než např. jeho recyklace či energetické využití. Z hlediska ochrany životního prostředí však jde o nejméně ekologické řešení, a proto by skládkování mělo být až poslední variantou jak s odpadem naložit. Podnikatelé ovšem logicky vyhledávají vždy nejméně nákladná řešení.

Vídeňská cesta

Ostatně ani Vídeň, město s vysokým životním standardem a kulturně velmi blízké České republice, nerozlišuje mezi živnostenským a komunálním odpadem a sváží je „jednou trasou“ v rámci jednotného systému provozovaného přímo Magistrátem města Vídeň. Původci živnostenského odpadu jsou do vídeňského systému zapojení povinně a vystoupit z něj mohou jen za velmi přísných podmínek.

Návrh nového zákona o odpadech

V současné době probíhá příprava návrhu nového zákona o odpadech, který, ačkoli již zavádí jednotný pojem „komunální odpad“ pro komunální i živnostenský odpad, způsob zapojení původců živnostenského odpadu do obecního systému řeší shodně se stávajícím zněním zákona o odpadech. Návrh nově pouze zbavuje právnické nebo podnikající fyzické osoby povinnosti vést průběžnou evidenci a plnit ohlašovací povinnosti pro odpad, se kterým se do obecního systému tyto osoby zapojily. To je pro podnikatele pouze slabá motivace ke vstupu do obecního systému.

Návrh nového zákona tak nepřináší žádnou podstatnou změnu oproti stávající nevyhovující regulaci a nadále hrozí, že bude stále fungovat systém, který není schopen vpořádat se se zneužíváním ze strany některých původců odpadu.

Možnosti nové právní úpravy

Nový zákon o odpadech by podle názoru autorů měl nechat obce zvolit si ve své samostatné působnosti (s ohledem na místní poměry a kapacitu obecního systému) optimální variantu zapojení právnických a podnikajících fyzických osob do obecního systému nakládání s komunálním odpadem. Jedna varianta totiž může vyhovovat hlavnímu městu Praze a jiná naopak obcím s malým počtem obyvatel. Rovněž konkrétní vymezení subjektů, na které se povinnost bude vztahovat, by mělo být ponecháno v samostatné působnosti obce, která nejlépe zná místní poměry. Stejně tak by obce měly mít právo stanovit počet a objem sběrných nádob určených k odkládání odpadu.

V úvahu připadají tyto tři základní varianty zapojení původců živnostenského odpadu do obecního systému, ze kterých by si obce mohly zvolit:

- i) režim opt-in: dobrovolné zapojení právnických a podnikajících fyzických osob do obecního systému nakládání s komunálním odpadem, který je obsažen ve stávající právní úpravě i v současném znění návrhu nového zákona o odpadech – při volbě tohoto systému by obecní systém mohl fungovat jako doposud a pro obce by se tak nic nezměnilo;
- ii) režim opt-out: povinné zapojení právnických a podnikajících fyzických osob do obecního systému nakládání s komunálním odpadem s možností vystoupení v případě prokázání, že mají předání

veškerého produkovaného odpadu zajištěno smlouvou s jinou osobou oprávněnou k nakládání s odpady; nebo

- iii) režim povinného zapojení: povinné zapojení právnických a podnikajících fyzických osob do obecního systému nakládání s komunálním odpadem s možností vystoupení pouze za předem přísně stanovených podmínek sledujících ekologické či jiné celospolečenské zájmy (tzv. vídeňský systém).

Obce by tedy měly mít možnost vybrat si z předem daných variant a stanovit obecně závaznou vyhláškou i povinné zapojení původců živnostenského odpadu do obecního systému. Takové řešení by pak jednoznačně snížilo dopravní i emisní zátěž v dané obci a kontrola nad pohybem živnostenského odpadu by umožnila obcím zajistit jeho další ekologické využití. Především by pak sjednocení svozu komunálního a živnostenského odpadu mělo významný ekologický přínos. Tento přínos by měl převážit nad ideologickými spory o tom, zda podnikatelé mají mít možnost volby ohledně svozu jimi vyprodukovaného dopadu či nikoliv.

Povinné zapojení živnostenského odpadu do obecního systému svozu komunálního odpadu by bylo výhodné nejen pro obce a jejich občany, ale i pro právnické a podnikající fyzické osoby. Odpadla by jim řada povinností (např. vést evidenci odpadů a ohlašovací povinnost) a mohly by jednoduše legálně využívat všechna obecní zařízení pro nakládání s odpady. To vše při velmi jednoduché administraci, kterou mají i dnes občané.

Nastavení nových pravidel pro nakládání s tzv. živnostenským odpadem je tak výzvou pro zákonodárce v souvislosti s projednávaným návrhem nového zákona o odpadech. ●

Mgr. Michal Pálinský, partner

Mgr. Jana Kučerová, advokátní koncipientka

ŘANDA HAVEL LEGAL advokátní

kancelář s.r.o.

RANDA HAVEL ■ LEGAL

Poznámky:

¹ § 4 odst. 1 písm. b) zákona o odpadech.